

بهرام اسدی

ایمیل:

Bahram.asadi65@gmail.com

وابستگی:

پژوهشگر در ادبیات و فولکلور
آذربایجان

نگاهی به شعر ترکی اورمیه

اورمونون تورکجه شعرینه بیر باخیش

چکیده:

ارومیه جایگاه مهم و برجسته‌ای در تاریخ و ادبیات آذربایجان دارد. تاریخ پرتلاطم و گاه خونین این منطقه، نتوانسته است میراث غنی ادبی آن را محو کند. ارومیه یکی از کانون‌های مهم تصوف و عرفان بود و عالمان و شاعرانی همچون حسام‌الدین چلبی از این منطقه برخاسته‌اند. ادبیات شعر ارومیه را می‌توان به سه بخش کلی تقسیم کرد:

۱. شاعران کهن: آثار باقی‌مانده از این دوره کم است و بخشی از آن به زبان عربی است.

۲. شاعران دیوان‌ساز: این شاعران به سبک کلاسیک (قصیده، غزل، رباعی و...) شعر سروده و دیوان تدوین کرده‌اند.

۳. شاعران قوشماسرا (ادبیات عاشیقی): این بخش، مهم‌ترین و پویاترین شاخه شعر ارومیه است. قوشماهای ارومیه معمولاً چهار بند دارد و در محافل ساز و سخن اجرا می‌شود. این ادبیات، غنی‌ترین میراث شفاهی منطقه است که سینه‌به‌سینه و دهان‌به‌دهان حفظ شده و در قرن اخیر مکتوب گردیده است، هرچند بسیاری از آثار هنوز جمع‌آوری نشده‌اند. در دوران معاصر، شاعران ارومیه عمدتاً در دو قالب فعال‌اند: شعر هجایی (عاشیقی)، شعر کلاسیک عروضی

همچنین تجربه‌هایی در قالب‌های شعر نو نیز وجود دارد، اما این حوزه هنوز به پختگی و جایگاه مشخصی نرسیده است.

کلمات کلیدی: ارومیه، شعر، شاعران، ادبیات، عاشق

استناد (آپا):

اسدی، ب. نگاهی به شعر ترکی ارومیه، اورمونون تورکجه شعرینه بیر باخیش. ارومیه: فصلنامه تخصصی "مطالعات تاریخ

۸۶۹۰-۳۰۴۱ شاپا. آذربایجان و ترک " سال ۰۳، شماره ۱۰، تابستان ۱۴۰۵

Asadi Bahram

Email:

Bahram.asadi65@gmail.com

Affiliation:

Researcher in Azerbaijani
Literature and Folklore

A Look at the Turkish Poetry of Urmia

Abstract:

Urmia holds an important and prominent place in the history and literature of Azerbaijan. The tumultuous and sometimes bloody history of this region has been unable to erase its rich literary heritage. Urmia was one of the important centers of Sufism and mysticism, and scholars and poets such as Husam al-Din Chalabi emerged from this region.

The poetry literature of Urmia can be divided into three main sections:

Ancient Poets: The remaining works from this period are scarce, and some of them are in Arabic. Poets of Divan Literature: These poets composed poems in the classical style (Qasida, Ghazal, Rubai, etc.) and compiled divans (collections of poetry).

Qoshma Poets (Ashug Literature): This is the most important and dynamic branch of Urmia's poetry. Urmia's qoshmas typically consist of four stanzas and are performed in gatherings of music and recitation. This literature is the richest oral heritage of the region, preserved orally and transmitted from generation to generation, and has been documented in the recent century, although many works still remain uncollected.

In the contemporary era, poets of Urmia are primarily active in two forms: syllabic poetry (Ashug) and classical metrical poetry (Aruz). There are also experiments in modern poetry forms, but this area has not yet matured or achieved a distinct position.

Key words: Urmia, Poetry, Poets, Literature, Ashug

CITATION (APA):

Asadi, B. A Look at the Turkish Poetry of Urmia. Urmia: "Studies on Azerbaijan and Turk's history" Specialized Journal, year 03, number 10, Summer 2026, ISSN: 3041-8690.

Bəhram Əsədi

E-poçt:

Bahram.asadi65@gmail.com

Mənsubiyyət:

Azərbaycan Ədəbiyyatı və
Folkloru Tədqiqatçısı

Urmu türkcə şerinə bir baxış

Xülasə:

Urmu Azərbaycanın tarixi və ədəbiyyatında mühüm və seçkin bir yerə malikdir. Bu bölgənin çətin və bəzən qanlı tarixi onun zəngin ədəbi irsini silə bilməmişdir. Urmu təsəvvüf və mərifətin mühüm mərkəzlərindən biri idi və Hüsameddin Çələbi kimi alim və şairlər bu bölgədən çıxmışlar. Urmu şeir ədəbiyyatı üç əsas hissəyə bölünə bilər:

Qədim şairlər: Bu dövrdən qalan əsərlər azdır və bir hissəsi ərəb dilindədir.

Divan ədəbiyyatı şairləri: Bu şairlər klassik üslubda (qəsidə, qəzəl, rübai və s.) şeirlər yazmış və divanlar tərtib etmişlər.

Qoşma şairləri (Aşıq ədəbiyyatı): Bu, Urmu şerinin ən mühüm və dinamik qoludur. Urmu qoşmaları adətən dörd bənddən ibarət olur və saz-sözlə məclislərdə ifa olunur. Bu ədəbiyyat, şifahi olaraq qorunmuş, nəsil-dən-nəsilə ötürülmüş və son əsrdə yazıya alınmış bölgənin ən zəngin şifahi irsidir, amma bir çox əsər hələ də toplanmamışdır.

Müasir dövrdə, Urmulu şairlər əsasən iki formada fəaliyyət göstərir: heca vəznində şeir (aşiq) və klassik ərüz vəznində şeir. Həmçinin, müasir şeir formalarında təcrübələr də mövcuddur, lakin bu sahə hələ yetişməmiş və aydın bir mövqe qazanmamışdır.

Açar sözlər: Urmu, şeir, şairlər, ədəbiyyat, aşiq

CITATION (APA):

Əsədi, B. Urmu türkcə şerinə bir baxış. Urmiya: "Azərbaycan və Türk tarixi araşdırmalar" İxtisaslaşdırılmış Jurnal, il 03, nömrə 10, Yay 2026, ISSN: 3041-8690.

Bahram Esedi

E-posta:

Bahram.asadi65@gmail.com

Üyelik:

Azerbaycan Edebiyatı ve
Folkloru Araştırmacısı

Urmi Türkçe Şiirine Bir Bakış

Özet:

Urmiye, Azerbaycan tarihi ve edebiyatında önemli ve seçkin bir yere sahiptir. Bölgenin çalkantılı ve bazen kanlı tarihi, onun zengin edebiyat mirasını silememiştir. Urmiye, önemli bir tasavvuf ve mistisizm merkeziydi ve Hüsameddin Çelebi gibi âlim ve şairler bu bölgeden çıkmıştır.

Urmiye şiir edebiyatı üç ana bölüme ayrılabilir:

Eski Şairler: Bu dönemden kalan eserler azdır ve bir kısmı Arapçadır.

Divan Şairleri: Bu şairler klasik tarzda (Kaside, Gazel, Rubai vb.) şiirler yazmış ve divanlar derlemişlerdir.

Koşma Şairleri (Âşık Edebiyatı): Bu, Urmiye şiirinin en önemli ve dinamik koludur. Urmiye koşmaları genellikle dört bendenden oluşur ve saz-söz meclislerinde icra edilir. Bu edebiyat, sözlü olarak korunmuş, kuşaktan kuşağa aktarılmış ve son yüzyılda yazıya geçirilmiş olan bölgenin en zengin sözlü mirasıdır, ancak birçok eser hâlâ toplanmamıştır.

Çağdaş dönemde, UrmİYeli şairler ağırlıklı olarak iki biçimde faaldir: heceyle şiir (âşık) ve klasik aruzla şiir. Ayrıca modern şiir biçimlerinde denemeler de bulunmaktadır, ancak bu alan henüz olgunlaşmamış ve belirgin bir konum kazanmamıştır.

Anahtar kelimeler: Urmiye, Şiir, Şairler, Edebiyat, Âşık

CITATION (APA):

Esedi, B. Urmi Türkçe Şiirine Bir Bakış. Urmiye: Üç Aylık "Azerbaycan ve Türkiye Tarihi Üzerine Araştırmalar" Uzmanlık Dergi, yıl 03, sayı 10, Yaz 2026, ISSN: 3041-8690.

اورمو شعرى و اورمو شاعرلرينين اۆلكهميزين ادبياتيندا اؤنملى يئرلىرى اولموشدور. اورمونون كنجميشى چوخ اولايلى و قانلى-قادالى اولسا دا، اونون تاريخى آبيدهلىرى داغيلسا دا، اونون شخصيتلىرى، اونلارين مزارلارى و ياراتديقلارى اثرلى و ادبياتيميزا بوراخديقلارى ميراثلار تاريخ بويو تالانسا دا، ييخيليب داغيديلسا دا آرا-سيرا اليميزه چاتان اثرلى اولموشدور. اورمو تاريخينده اورمو، اخى ليك مرامينين مارقلى اوجاقلاريندان بيرى اولموش و بورادان ديرچليب قونيه يه و باشقا يئرله كؤچن شاعرلى و دوشونورلىن سايبى آز دگيلدير. اونلارين سيراسيندا مولاناي مثنوىنى يازديران حسامالدين چلبى ده وار.

دئييلنلره گؤره بؤيوك نسيمنى نين عربجه ديوانى هله ده اورمودادير و هله ده آشكارا چيخاريلماميشدير.

اورمو شعرين نئچه بؤلومه آييرماق اولار:

اسكى شاعرلى. بونلاردان اليميزه چاتان اثرلى چوخ آزدير. چاتانلارين دا بير پايبى عربجه شعرلدير. اونون دا سببى او شاعرلىن عرب اۆلكهلىرینه كؤچدوكلىرى و اورادا ياشاديقلىرى اولموشدور.

ديوان ادبياتى يارادان شاعرلى. بو شاعرلى اؤز اثرلىن كلاسيك شاعرلىن اوسلوبوندا قصيده، غزل، قطعه، رباعى و بو كيمى قابىلرله ترتيب ائتميش و ديوان ياراتميشلار.

اوچونجو و اؤنملى اولان اورمونون قوشما يازان شاعرلىدير. بو شاعرلى اؤز اثرلىن آشيق ادبياتينين دگيشيك قابىلرينده يازيب ياراتميش و گلن نسيملره بوراخميشلار. اورمو شعرى بو قولدا دئمك اولار سبك و اوسلوب صاحبيدير. اورمو قوشمالارى عموميتده دؤرد بندن عبارت اولور و شاعر اؤز سؤزون بو دؤرد بنده تاماملابير. شعرين بندينه اورموتا كلمه دئييلير. آشيقلاردان علاوه بير چوخ شاعرلى ده بو شيوهده شعر يازير و آشيقلار اونلارين اثرلىن ايفا ائديرلىر. آشيقلارين يانيندا شاعرلى اؤزلىرى ده ساز و سؤز مجلسلرينده اولور و اؤز اثرلىن سيرا ايله اوخويورلار. بو اورمو مجلسلرينين بير گلهنگى ساييلير.

ديوان ادبياتى يازيلى ادبيات اولراق كتابخانالاردا قورونوب ساخلانيليب اليميزه چاتميشدير آنجاق آشيق ادبياتى يازيلى اولماياراق سينه دن سينه يه و آغيزدان آغيزا گليب زمانيميزا چاتان ادبياتدير. بو ادبيات سون يوز ايلده توپلانيليب كتاب فورمونا دوشموشدور و هله ده بير چوخ شاعرلىن اثرلىرى توپلانماميش و هله ده سينه لرده و گاهدان شاعرلىن شخصى يادداشتلاريندا و نوتلاريندا ياشاير. بيز بو نوتلاردان بير نئچه سينه ال تاپديق و اورمو شاعرلىرى كتابيميزين يازيلىشيدا اونلاردان فايдалانديق.

اورمونون چاغداش شاعرلىرینه گلديكده اسكيدن اولدوغو كيمى شاعرلىرى بير نئچه قروپا آييرماق اولار. اونلارين اساس بؤلملهلىر هجايى آشيق ادبياتى يازانلار و كلاسيك فورمادا عروض شعرلى يازانلار اولموشدور. اونلارين يانيندا يئنى شعرلى ده ظهور ائتميش و بير تعداد شاعرلىمىز بو يئنى اوسلوبلاردا دا اؤز اثرلىن يازيب ياراديبلار و يازيب ياراديرلار آنجاق بو يئنى قابىلر چوخ انگينلشمه ميش و بو قابىلرده آدى بللى و قابىلىق بير شاعر اولماميشدير.

ايندى ايسه اوستده سؤز و گئدن موضوعلاردا شاعرلىمىزدن نمونه لر گتيريب و اثرلىن آراشديراجاغيق:

بایرک قوشچواوغلو:

اورمونون اسگی شاعرلریندن بیرری بایرک قوشچواوغلودور.

قوشچواوغلو هجرتین ۷ و ۸-جی یوز ایلیکلرینده (مولانا و اوغلو سلطان ولد ایله بیر زماندا) یاشامیش. آتاسی یعقوب، اوستادی ایسه سیدابراهیم اولموشدور. او حیاتی بویو چوخلو شهرلری گزمیشسه ده تبریز و باغدادا داها ماراقلانمیشدیر. باغدادا تحصیل آلیب، داها سونرا تدریس ایله معاش قازانمیشدیر.

بیرک قوشچواوغلو طریقتچی شاعر اولموش و اهل حق اینامینا باغلیدیر. اونون الده اولان دیوانی آنجاق تورکجه اثرلره شاملدیر. قوشچواوغلونون اثرلری دیوان ادبیاتی و عروض قالبلرینده اولسا دا اونون بیر سیرا اثرلری هجا وزنی ایله ده بؤلونه بیلیر. اثرلریندن نمونه:

عالیم منم دئییب چوخ مغرور اولما

اونون دفاعسینا اینانما زنهار

غواص اولوب دریای عمانا دال

آخیب اؤتن سويا دایانما زنهار

بو جهائین سئودگیگیندن آیری یار

یقین زئاردیر دایانما زنهار

دودل اولان منزلینه یئتیشمز

یالانچی یولداشا اینانما زنهار.

عمادالدین نسیمی:

دنیا شهرتلی شاعر و حروفیه اینامینین ان مشهور نمایندهسی عمادالدین نسیمی نین دوغولدوغو یئرله مختلف روایتلر وار. او روایتلرین بیرری ده اورمویا باغلانیر و اونون اورمودا دوغولدوغون یازانلار دا اولموشدور. نسیمی نین اثرلری تمامی ایله عروض شعر قالمیلرینده یازیلیمیش و دیوان ادبیاتی قروپوندا یئر آلیر. شعرلرین مضمونو و محتواسی عرفانی موضوعلارلا بیرلیکده حکمت و فلسفه یه ده توخونور:

دم عیسی گلیر دوداغیندان

آی کیمی نور آخار یاناغیندان

زولفونون تپلسانی شول گئجه دیر

کی، گونش نور آلیر چیراغیندان
یاناسردیر بو داغ و حسرت ایله
کیم کی، یانماز بو عشق داغیندان
قامتی شول شجر دگیل کی، یانا
هر کیشینین چیراغی یاغیندان
عشق الیندن دولو ایاق ایچرم،
هم بودور اومدوغوم یاغیندان
ساغا دگشیردی سولونو حقا،
سولونو کیم کی، بیلدی ساغیندان
گلدی موسایه "لن ترانی" جواب،
ارنی وقتی طور داغیندان
جان نه قوشدور کی، قورتولا دئیه سن
عنبرین زولفونون دوزاغیندان
گؤزلرینین قاراسی، هم آغی،
فرق اندیلمز قاراسی آغیندان
زولفونون خوش نفس نسیمی کیمی
گلمه دی بیر غبار آیاغیندان.
اورمولو قاسم:

اورمو شاعرلریندندیر. روایتلره گؤره صفوی لر دؤنمینده یاشامیش و هجا وزنینه آشیق شعرلری یازمیشدیر. اونون بیر بؤلوم شعرلری خسته قاسیمین شعرلری ایله اوست-اوسته دوشموش و قاریشمیش. اورمو شاعرلری، خسته قاسیم آدینا تانیتمیش «بیزده دیر» و «بیرینجه» و ردیفلی شعرلری اورمولو قاسیم آدینا اوخویارلار. اونون شعرلری هله مکتوب اولمامیش و سینه دن سینه یه دولاشماقدادیر. شاعرین زمانیندان اوزون بیر سوره کئچسه ده اورمو شاعرلری هله ده اؤز مجلسلرینده اونون شعرلرین ترنم اندیرلر. قاسیمین اثرلری آشیق ادبیاتی بؤلومونده و هجایی شعر قالبلرینده دیر:

بیلیم گئدن دلبر نه وقت قاییدار

جانیم او جانانین فراقیندادیر

شیدا بولبول بیزییم باغدان اوساندی

گۆرن هانسی باغین بوداغیندادیر

شمس-قمر اوزلو صنوبر خانیم

سن اولدون بیر منیم دینیم-ایمانیم

مجنون تک چؤللری دولانان جانیم

او گئدن لئیلینین سوراغیندادیر

اورمیله قاسم چکر حسرتی

غنی مولام اؤزو وئرسین باراتی

اسکندر آختارسا آب حیاتی

من سئون دلبرین دوداغیندادیر.

طرزی افشار:

مشهور طریزیک شعرینین یارادیجیسی و ان آدلیم نماینده سیدیر. صفویلر دؤنمینده یاشامیش و سارایا دا گئت-گلی

اولموشدور. اثرلرینین چوخو فارس دیلینده اولسا دا تورکجه اثرلری ده موجوددور:

طرزی بنم اول حاسده آتش آلاوییام

تازه سؤزون بئله لیکده تازه قلاویام

قدر طلای خالصیمی جوهری بیلر

نادان یانیندا خاک ایله گرچه مساویام

کوتنه نظر گؤرور بنی هر یئرده گون گیبی

صورتده گرچه ارضییم اما سماویام

بی ذائقه یانیندا یاوان آشه اوخشورام

آغزی دادین بیلنلره گیلان چلاویام

خرد ایله خردسالم و پیر ایله سالخورد

بن طفل شیرخواره و بابا پلاویام

طرزی ایله فی المثل اؤکوزم هر دیارده

افشار ائلی ایچینده ولی ائو بیزاویام

عزیز محمود اورموی

رومیه شیخی و شیخ محمود نقشی آدی ایله ده تانینمیش اولان صوفی شاعر، دین عالیمی، قورآن علملرین بیلن،
نقشبندییه طریقتیین شیخلریندن و او طریقتیین اورمویه قولون ایجاد ائدن عزیز محمود اورموی ۱۷-جی میلادی یوز ایلیکده
اورمودا دوغولموشدور. اونون دوغوم ایلی بللی اولماسا دا ۱۶۳۸-جی میلادی ایلی دیاربکرده وفات ائتدیگی قید ائدلمیشدیر.

ای ارلر، ای قارداشلار

کیسه حالیم سورماز منیم

غریب لیکده سنلر اولدو

گوزوم یاشی دورماز منیم

ایسترم کی دوستا گندم

بو جسدین ترکیب ائدم

صورتیمه صفت دوزم

نفسیم مطیع اولماز منیم

یاشیم آخار چاپلار گیبی

گونوم اوتر آیلار گیبی

یانیمدان چوخ کیسه گنچر

گوزوم یاشین سیلمز منیم

اسدالله مخفی افشار

اورمو شاعرلریندیر و اونون یاشادیغی ایللر هجری قمری حسابی ایله ۱۲۵۱-جی گونش ایلی اورمودا قید اولوبدور.
اونون وفات تاریخی گونش ایلی حسابی ایله ۱۳۲۳-جو ایله توخونور. شعردن علاوه تاریخ موضوعسوندا دا چالیشمیش و اورمونون
جیلولوق فاجعه لرین و او ایللرده اوز وئرن حادثه لری بیر جانلی شاهد اولاراق هم شعرلرینده هم ده نثرلرینده یازیب تاریخین
قضاوتینه بوراخمیشدیر. مخفی افشارین آشاغیدا وئردیگیمیز شعر آذربایجان مغنی لرینین ان چوخ اوخودوقلاری شعر نمونه-
لریندیر:

سندن صنما ائتمم گيله من

ائتسم دوشرم دیلدن دیله من

سنسیز ایکی گون تاب ائتمز ایدیم

نه نوع دؤزوم ایلدن ایله من

سن گئت گنجهلر اغیار ایله یات

قوی صبح ائله ییم مین آه ایله من

آز قالدی سنین دردیندن اولام

دیوانه لره سرسلسله من

دریای غمین غرق ائندی منی

مشکلدی یئتم بیر ساحله من

جان نقدینی آل قول بوینوما سال

شاید یئتیشم کام دله من

گر ایسته یه سن مین شعر و غزل

بیل ایسته مرم سندن صله من

بار غمینی دایم چکرم

بلکه یئتیشم بیر منزله من

بو نیت ایله مدندی و آرام

مخفی ده گندم یاریمگیله من

بالوولو حمزه

۱۲۳۰-جو ایل اورمونون بالوو کندینده دوغولموشدور. وفاتیندان یوز ایلدن آرتیق کئچدیگیینه باخمایاراق هله ده شعرلری

اورمو آشیق محیطینده اوخونماقدادیر. اؤز چاغداشی اولان شاعرلر او جمله دن دیزه لی محمد و قول هارتونلا دئییشمه لری

اولموشدور. بالوولو حمزه ۱۳۱۰-جو ایل ۸۰ یاشیندا وفات ائتمیش و دوغما کندی بالوودا تورپاغا تاپشیریلیمیشدیر.

منیم کؤنلوم، عارف اولان اونوتماز سبحانی هئج

بیر ذره جه انکار ائتمز، دین ایله ایمانی هئج

اویما شیطان جیفه سینه، شیطان سنی آلدادار

بیرگون گؤررسن اولوبدور عؤمرونون پایانی هئج

اگر بیر سلطان اولاسان زرنشاندا کاشاندا

یا کی بیر درویش اولاسان گوشه‌نشین ویراندا

فرق ائله‌مز هر کیم اولسان قوناقسان بیل بو خاندا

بو فلکین قایداسیدیر ساخلاماز مهمانی هئج.....

بالوولو مسکین

مسکین تخلص ائدن کریم اوغلو حسین ۱۲۳۰-جو گونش ایلی اورمونون بالوو کندینده دونیایا گؤز آچیر. مختلف اؤلکه‌لره

او جمله‌دن عراقا سفرلری اولموشدور. اثرلری آشیق ادبیاتیمیزین هجایی شعر قالب‌لرینده‌دیر و اورمو آشیق‌لاری اونون اثرلرین

اوخویارلار. کتابی چاپ اولموشدور.

آغلادیرسان گولدورورسن

هامی سندن بئزار دنیا

کیمی آلا کیمی ساتار

بئزارسان بازار دنیا

دئگین کیمه قالمیسان

خسته‌نین حالین سورموسان

حلال حرامی بیلمیسن

کیم دفترین یازار دنیا

کیمی سنده خسار گؤرر

کیمی غملی گونلر گؤرر

کیمی قتله فرمان وئرر

کیم مزارین قازار دنیا

سن سالیبسان بنده قولو

باغلایبسان ساغی سولو

فقیر مسکین چاشار یولو

بیرگون سنده آزار دنیا

دوللو مصطفی:

اورمونون قاجار دؤنمینده یاشامیش شانلی-شهرتلی شاعرلریندن بیریدیر. اثرلری تامامیله هجا وزنی و آشیق ادبیاتیندادیر. بیر نئچه سفری ده اولموشدور. دوغولدوغو یئر اورمونون دول ماحالی و وفات ائتدیگی یئر اورمونون باراندوز ماحالیدیر. اثرلری چاپ اولوب نشر ائدیلمیشدیر.

دلی کؤنلوم گونده یوز خیال ائیلر

وفالی یار چون خیالا دوشوبدور

آختاریر گؤزلریم تاپماییر یارین

پروانه تک حالدان حالا دوشوبدور

گول-چیچک آچیبیدر دوستون باغیندا

دایه دولانیری سول هم ساغیندا

مینا گردنینه آغ بوخاغیندا

گؤزلریم بیر قوشا خالا دوشوبدور

یانیب باغیریم باشی دؤنوبدور قانه

عشقین اودو جاندان چکر زبانه

یارین فرقتیندن اولدوم دیوانه

مصطفایام یوردوم دول دوشوبدور.

مریم جهانگیری:

اورمو قادین شاعرلرینین گؤرکملی نمایندهسی ساییلان مریم خانیم جهانگیری ۱۲۹۵-جی گونش ایلی اورمودا دوغولموشدور.

۱۳۳۱ تاریخینده اورمودا وفات ائدی و اورمونون آغاقبیری مزارلیغیندا باسدیریلیمیشدیر. فارسجا و تورکجه اثرلری وار و

اثرلرینین بیر بؤلومو قارداشی علاءالدین تکش طرفیندن توپلانیب چاپا وئریلمیشدیر. مترقی فیکیرلی بیر خانیم اولموش و مقالهلری اؤز زمانینین مطبوعاتیندا چاپ اولوب.

ای آنا یوردو بیزیم حورمتلی آذربایجان

حقینی حفظ ائیله یین شوکتلی آذربایجان

ای شرافت کانی ای غیرتلی آذربایجان

هر زمان فدیه وئرن همتلی آذربایجان

ای شرافت کانی ای غیرتلی آذربایجان

قهرمانلار یوردوسان شهرتلی آذربایجان

ای وئرن حریت اوغروندا قوچاق قوربانلاری

ای یاخان صحرالره لاله کیمین آل قانلاری

یاندیران زردشت مهدینده یاتان شیطانلاری

ای اولان قدرنده مشهور جهان انسانلاری

ای شرافت کانی ای غیرتلی آذربایجان

قهرمانلار یوردوسان شهرتلی آذربایجان

میرزه لطفعلی عندلیب افشار

هجری قمری تقویمی ایله ۱۳-جو و ۱۴-جو یوزایللیکلرده یاشاییب عندلیب تخلص ائدن و اورمو افشارلاریندان اولان
میرزه محمدعلی یاورین اوغلو میرزه لطفعلی ۱۲۷۰-جی قمری ایل دوغولوب و ۱۳۳۵-جی ایل دونیاسین دگیشیبیدیر. اثرلری
بیر الیازما دفترده الیمیزه چاتدی. اونو حاضریلاب چاپا وئردیک. شعرلرینین چوخ حصهسی فارسجا اثرلر اولسا دا تورکجه شعرلری
و بیر نغچه نوحهسی وار. اؤز اثرلرین عروض وزنینه یازمیشدیر:

ائله او چشم خُماری که سن دولاندیریرسان

بلای عشق ایله بیللم جهانی یاندیریرسان

قاشون قرار، گؤزون صبر آلور یقینیمدور

خرابه کؤنلوم ائوین ناز ایلن تالاندیریرسان

قبول ائتمز ایدیم وار لبونده سر مسیح

ولی تکلم ائدنده منی ایناندیریرسان

حکایت شب هجرانی عندلیب دئمه

اوزون حدیثدی بو اؤز اؤزون اوتاندیریرسان.

میرجلال صابر

صابر تخلص ائدن و اورمولو صابر آدی ایله مشهور اولان میرجبار اوغلو میرجلال، هجری قمری حسابی ایله ۱۲۶۳-جو ایل (گونش ایلی ۱۲۲۵) اورمودا دوغولموش و ۱۳۳۵-جی قمری ایل همین شهرده وفات ائتمیشدیر. دئییلنلره گؤره اونون دیوانی روسلارین الینه کئچمیش و اونلار شاعرین دیوانین اؤزلری ایله روسیه یه آپاریلار.

اورمونون قانلی-قادالی حادثه لرینین شاهی اولوب و اؤز اثرلرینده همین حادثه لره یتر آیریبدیر:

رؤیاده ائشیتدیم بو سؤزو بیر نفریندن
ایران داغیلیب قان آخیری کوچه لریندن
وحشته آیلدیم یوخونون بد خبریندن
ائیلر شعرا زلف پریشانه تماشا
من ائیلهدیم ایران پریشانه تماشا
قلبیمده دئدیم کیمنه ایرانه ال آتماز
همسایه لری دوستودور ایرانی داغیتماز
بو نسبت ایلن کیمنه نین قدرتی چاتماز
اول ائله دیم اول ایرانه تماشا
اوندان سورا ایران پریشانه تماشا
گؤردوم گتیریب حمله بورا انگلیس و روس
بئش لشگریمیز محو اولوب افسرلری محبوس
تؤکدوم گؤزومون یاشینی اولدوم بئله مایوس
دوردوم ائله دیم اوندایتمانه تماشا
حسرتله بو ایران پریشانه تماشا.....

پورآذر

محمد پورآذر آدی ایله مشهور اولان مرحوم امیراحمدعلی پورآذر ۱۳۰۶-جی گونش ایلی اورمودا دوغولدو. دخانیات کارمندی اولوب و اورادان دامکلی اولموشدو. ۱۳۸۲-جی ایل دونیاسین دگیشدی. اثرلری چاپ اولمامیش آنجاق بیر چوخ شعرلری آشیقلا رین سینهنه سینده دولاشیر و سازلاریندا ترنم ائدیر.

ظاہرہ گولرم، باطن آغلارام

گندر گؤزلریمین آغی دولانماز

ای دلبریم، گیزلت او گول جمالین

هر مجلسده گلیب ساقی دولانماز

الله رحمت ائتسین آشیق فرهادا

دئدی بئل باغلاما هر گلن یادا

بیر گؤزل تاپ، سنی سئوسین دونیادا

سیرری سنلن اول، یاغی دولانماز

وفالی یار ایللر بویو وار اولسون

بی وفا یار ائل ایچینده خوار اولسون

آغلا ها سئودیگیم قوی باهار اولسون

گول اولماسا بولبول باغی دولانماز

گؤیده قوش اولاسان، دریادا ماهی

کؤچرسن دونیادان خواهی نخواهی

پورآذر عاشقین یوخدو گوناھی

لیلی یوخسا مجنون داغی دولانماز.

سید محمد رسولی

اورمونون دول ماحالیندان اولان سید محمد رسولی ۱۳۰۹-جو گونش ایلی سامیرتی کندینده دوغولموشدور. اکیچیلیکله

مشغول اولموش و دوللو مصطفی حاقیندا معلومات صاحبیدیر. سید محمدین مختلف شعر قالبلرینده اثرلری اولسا دا اونون

شعرلرینین چوخو هجایی آشیق شعریدیر. ۱۴۰۰-جو ایل اورمودا دونیاسین دگیشدی. اثرلری چاپ اولماییبیدیر.

نه اسیرسن سحر تئزدن سنه قوربان سحر یئلی

انسانلارین ائیله ییرسن روحون جوان سحر یئلی

خوش اسیرسن سحر چاغی بزیرسن باغچانی باغی

دولانیرسان دوزو داغی ای عطرافشان سحر یئلی

آغاجدا اسیر یارپاقلار سندن دورولار بولاقلار

سنله اولار گول دوداقلار شاد و خندان سحر یئلی

رسولی یم شام و سحر دولانیرام من دربه در

سن آلاهیمن وئر بیر خبر نازلی یاردان سحر یئلی.

دده کاتب

شعرلری غربی آذربایجان آشیقلا رینین دیل لری ازبری اولان دده کاتب آدی ایله تانیلان حاج عبدالرحمان طیار ۱۳۰۴-جو
گونش ایلی اورمونون انزل ماحالی نین قولونجو کندینده اکینچی بیر عایله ده دونیا یا گلدی. دده کاتب اؤز زمانینین ائتگیلی
انسانلاریندان بیر اولموش و بیر چوخ یئرلرده سؤزو گئچرلی اولوب و اونون مصلحتیندن چیخان اولمامیشدیر. اوچ کتابی چاپ
اولوب آنجاق بیر چوخ اثرلری هله ده چاپ اولمامیش قالیر.

ایلک باهار آیلاری آذربایجانین

آچار باغلاریندا گول لری گؤزل

تاریخ لر یازیب دیر اصلتینی

آذری تورکلرین دیل لری گؤزل

اوجا داغلاری وار گؤل لری درین

چیچکلی باغلارین میوه سی شیرین

جوشغون بولاقلارین سولاری سرین

یاشیل یایلارین ائل لری گؤزل

گلن واله اولور آذربایجانا

شهرتی یاییلیب بوتون هریانا

هر یانی بنزه بیر ملک رضوانا

قبله، شمال، ساغی، سوللاری گؤزل

آذری یم خوشوم گلر بو آددان

شانلی شاعرلرین اونوتمام یاددان

آشیقلاری الهام آلیر اوستاددان

چالیر بارماقلاری تئل لری گؤزل.....

علی نشانی

۱۳۰۵-جی گونش ایلی آذربایجان جمهوریتی نین «قازاق» شهرینده دوغولان علی نشانی ۱۳۱۲-ده اؤز عایله سی ایله بیرلیکده اورمویا گلیب بو شهرده ساکن اولور. هله چوخ گنج یاشلارینداکن اثرلری چاپ اولور و بیر نئچه شعرینه او جمله دن «باغبان قیزی» اثرینه موسیقی بسته لیر و گئنیش مقیاسدا یاییلیر. اثرلری چاپ اولوب آنجاق هله چاپ اولمایان شعرلری ده وار. شعرلری عروض و هجا وزنلرینین ایکیسینده ده یازیلیب. اونلارین چوخو تورکجه اولسا دا بیر نئچه فارسجا شعرلری ده واردیر.

قوجا باغبان ایشله دایانما بیر آن

ایشله یین ال باغچا گؤرر، بار گؤرر

بو بللی دیر سعی ائیهله سه باغبان

آلما گؤرر، هئبوا گؤرر، نار گؤرر

باهاردان یارانیر هر لاله هر گول

مرامه یئترسن غم ائتمه کؤنول

چون هر زامان قیشین سونوندا بولبول

لاله لی سونبوللو بیر باهار گؤرر

بولبول گرک دؤزه بیلسین خزان

اگر چه عاشقدیر او گولستانا

عاشق اگر دؤزه بیلسه هجرانا

آرزویا چاتیب نازلی یار گؤرر.

محمود شامی

شامی تخلص ائدن محمود صادقپور اورمونون آدی بللی شاعرلریندن بیریدیر. اونون اثرلرینین چوخو تورکجه دیر. غزل و

قوشمالاری و باشقا قالبلرده اثرلری موجوددور. ایکی کتابی چاپ اولسا دا بیر چوخ اثرلری هله چاپ اولمامیش قالیر.

منیم آنام، منیم آنام

محبتین بولاغیدیر

نئچه گونون قوناغیدیر منیم آنام، منیم آنام

سارالیب گؤر نئجه سولوب یاز بولودو کیمی دولوب

بیر دری، بیر سوموک اولوب منیم آنام، منیم آنام

خسته دوشوب یاتماقدادیر عؤمرو باشا چاتماقدادیر

گونش کیمی باتماقدادیر منیم آنام، منیم آنام

نه بؤیوک نعمتدیر نه ایش دئمگه قییماز منه

ناخوش-ناخوش ایشلر یئنه منیم آنام، منیم آنام.....

اوستده وئرلین نمونه لر اورمو شعرینه بیر پنجره اولسون دئییه وئریلدی و دوققوز جیلده حاضرلادیغیمیز اورمو شاعرلری

تذکره سینده بئش یوزه یاخین اورمو شاعرینین احوالاتی و اثرلری یئر آلماقدادیر.

اورمو-بهرام اسدی

۱۴۰۴/۱۰/۶

آچار سؤزلر: اورمو، تورکجه شعر، بهرام اسدی، ادبیات